92 tabula marmorea. Romae in museo Vaticano (*Gall. lap.* Aug. I). Ostiensem esse non traditur.

IMP · C|*aesari diui*
TRAIAN|*i parthic f. diui neruae n*
TRAIA|*no hadriano augusto*
PONTIF|*max. trib. pot.. imp.. cos.. p. p*
*t*I · CLAVD|*ius*
POMPO|*n*
QVINQVE|*nnalis*
OSTIENSIV|*m*

Descripsi post Henzenum.

93 Ostiae in museo.

IMP · CAESARI · DÍVI
TRAIANI · PARTHICÍ · F
DIVI · NERVAE · NEP
TRAIANÓ · HADRIÁNO
Augusto

Descripsi.

94 basis marmorea. Ostiae rep. anno 1803 *nel gran tempio* et ibi relicta FEA. Extat Ostiae in templo quod vulgo Iovis vel Vulcani templum dicitur (cf. ad n. 21).

imp. c|AESARI · D|*iui*
traian|I · PARTHICI FIL|*diui*
neruae nep. TRAIANO · HADRIAN|*o*
aug. pont. max. trib. pot.x?|VII COS III|*i* p. C. 133?

Descripsi. Fea, qui vidit, ms. p. 373; Kellermann ms. et *bull. dell' inst.* 1835 p. 155.
4 in. fuit VII potius quam III. — COS III Kellermann, -COS- ego, CON| Fea.

95 tabula magna marmorea. Romae in S. Pauli via Ostiensi *nella nave di mezzo incontro alla colonna da man destra entrando, fragmento in più pezzi in diversi luoghi della chiesa* CITT. (Marc. 152, similiter alibi), similiter MARG. NIC. Fragmenta nunc coniuncta servantur in coenobio S. Pauli.

IMP · CAESA|*ri diui*
TRAIANI · PAR|*thici f*
DIVI · NERVAE|*nepoti*
TRAIANO · HA|*driano*
AVG · PONTIFICI M|*aximo*
TRIB · POTEST · XVII · COS · III · P P p. C. 133

COLONIA · OSTIA
CONSERVATA ET AVCTA
OMNI INDVLGENTIA · ET
LIBERALITATE · EIVS

Descripserunt Zangemeister et Bormann, recognovi ipse. Primus descripsit Cittadinius, qui cod. Marc. p. 4 fragmenta et separata exhibet et coniuncta coniecturaque expleta. Idem titulum ut integrum exhibet cod. Marc. p. 152 (ubi se ipsum descripsisse et coniunxisse dicit), et apud Manutium cod. Vat. 5253 f. 239 et 416 (inde Grut. 249, 7 'e Cittadini ms. codice'). Pendere videntur a Cittadinio manus ignota in codice Manutii Vat. 5253 f. 354' et Castellinius Vallicell. R. 26 f. 276', qui item ut integrum exhibent. Ex lapide Margarini cod. S. Pauli p. 242 et 250, ed. n. 534; Nicolai *bas. di S. Paolo* p. 108, 11 cf. n. 394. Memorat de visu Nibby *analisi* 2, 433. Est huius corporis vol. VI n. 972.

Supplementa quae addidi habent Citt. Manut. Cast., tamquam in lapide extent. — Non sum nescius talem inscriptionem ab Ostiensibus etiam Romae dedicari potuisse. Sed locus ubi extat, origini Ostiensi aliquantum favet.

96 Romae in S. Pauli *nel pavimento della nave di mezzo incontro la secondo colonna* SARTI. Nunc in coenobio S. Pauli.

imp. caesari diui
traiani parthici fil
DIVI NE|*ruae nepoti*
TRAIAN|*o hadriano*
AVG · P|*ontifici maximo*
trib. potest cet.

Descripsi. Est huius corporis vol. VI n. 972 descripta a Zangemeistero et Bormanno. Exhibet Sarti ms.

Videtur superesse ex altero exemplo tituli eius qui praecedit.

97 tabula marmorea. Rep. Ostiae, inde translata Romam in aedes Quirinales NOTITIA. Extat Romae in museo Vaticano (*Gall. lap.*) inter Ostiensia. XXXIII Diehl, pl. 14

IMP · CAESARI ·|*diui*
HADRIANI FILIO ·|*diui*
TRAIANI · PARTH|*ici nepoti*
DIVI · NERVAE · PR|*onepoti*
T · AELIO · HAD|*riano*
ANTONINO · AVG|*pio p. p*
PONTIF · MAX · TR|*ib. pot. ii*
COS · II p. C. 139
DENDRO|*phori*
OSTIEN|*ses*

Descripsi post Henzenum. Notitia ms. rerum antiquarum a Petrinio inter annos 1801 et 1804 effossarum p. 187; (Guattani) *monumenti antichi inediti* 1805 p. LXX; C. L. Visconti, qui vidit, ann. inst. arch. 1868 p. 367.

8 COS · III Guatt.; sed tertia hasta non solum nunc non est in lapide, sed numquam videtur fuisse.

98 tabula marmorea litteris magnis. Rep. Ostiae VISCONTI (ms. f. 2). Inter inscriptiones musei Vaticani VISC. (ms. f. 156). Extat Romae in museo Vaticano (*Gall. lap.* Aug. I). — Rep. Otriculi VISCONTI (ed.).

IMP · CAESAR · DIVI · HADRIANI · FIL · DIVI · TRAIANI · PARTHICI · NEP · DIVI|*Neruae*
PRONEPOS · T · AELIVS · HADRIANVS · ANTONINVS · AVG · PIVS · PONTIF · MAX · TRIB · POTES|*t ii cos ii* p. C. 139
THERMAS · INQVARVM · EXSTRVCTIONEM · DIVOS · PATER · SVVS ~~HS~~ · XX · POLLI|*citus erat*
ADIECTA · PECVNIA · QVANTA · AMPLIVS · DESIDERABATVR · ITEM · MARMORIBVS · AD OMNEM · O|*rnatum perfecit*

Descripsit Henzen, recognovi ipse. E. Q. Visconti ms. II f. 2 et 156, *musée Pie-Clementin* II p. 173 (Med. 1819); Marini ms. Vat. 9124 f. 192.

1 fin. 3 fin. singulas litteras exhibet Visconti quae nunc non extant nec habet eas Marinius, dedimus eas inclinatis. — 2 fin. anni nota excidit; rettulit Mommsen (eph. ep. 3 p. 330) ad annum 139 ideo quod spatium nec verba *imp. II* qua appellatione Pius inde ab anno 143 nec *p. p* qua inde ab a. 139 medio usus est admittat. — 3 has *thermas* memorant et biographus Pii cap. 8 (*lavacrum Ostiense*) et titulus Lucili Gamalae n. 376 qui *eas vi ignis consumptas refecit*. Fortasse non diversae sunt *thermae maritimae* denuo inter annos 375 et 378 restitutae (n. 137). *Marina lavacra* et *ad tutelam balnearum iactos et in altum procurrentes petrarum obices* memorat Minucius Felix cap. 4.

ADDITAMENTA.

I. COLONIA OSTIA. PORTVS OSTIENSIS (p. 1).

Graecas inscriptiones Ostiae et in Portu repertas nuper collegit Kaibel inscr. Graec. Ital. et Sicil. n. 914—948; unde eis quae de rebus Ostiensibus exposui nova accedunt non multa. Unum memoro, rei publicae Portuensis, quam nullam fuisse dixi p. 6 ante saeculum p. C. IV, apertissimam mentionem extare in hoc epigrammate originis incertae, sed recte sine dubio a Kaibelio n. 941 inter Portuenses inscriptiones recepto: εἰ δ' ἐπιτολμήσει τις τούτῳ συνθάπτεμεν ἄλλον, δώσει τῷ φίσκῳ τρὶς δύο χειλιάδας, τόσσας καὶ Πόρτῳ καταθήσεται κτλ. Ceterum ipsum hoc epigramma saeculo IV non est antiquius.

ad p. 2. Inscriptiones Ostienses in suburbano Paccae adservatas nuper, defuncto cardinali Pacca iuniore (eius qui effossiones instituerat fratris filio), heredes eius foras vendiderunt; nunc habet eas vel maiorem partem earum Trau mercator Vindobonensis. Sed antequam Roma exportarentur, apographa earum confici iussit Fiorellius eaque cum Henzeno communicavit; ex his apographis quae nostris copiis accesserunt habes infra n. 4155. 4160 et p. 482 ad n. 1111. — [Nonnullas Romae remansisse et extare apud negotiantem rerum antiquarum *via della Mercede 11* (n. 222. 365. 605. 934. 938. 945. 956. 1405) certior fio a Stevensonio].

ad p. 9. Memorari debuit villa quam aetate Ciceroniana in litore Ostiensi habuit M. Seius aliquis, de qua multus est Varro r. r. libro III (potissimum c. 2, 7 seq. cf. 10, 1).

ad n. 2. Specimen scripturae dedit Huebner exempl. scriptur. epigr. n. 532.

ad n. 16. Vv. 4—8 delineavit Huebner n. 529.

ad n. 20. Vv. 1—6 delineavit Huebner n. 530, qui in v. 5 post EORVM, in v. 6 post ISDI habet puncta a me omissa.

ad n. 21. V. 2 fin. typographi culpa exciderunt notae numerales. Sic igitur scribenda est inscriptio:

ISIDI · BVBAS*ti*
VENER · ARG · PIS
COR · AVR · P=-ↃIII
COR · ANAL · ==-/V III
CALTIL · DIODORA
BVBASTIACA
TESTAMENTO
DEDIT

ad n. 30. Vv. 1—4 delineavit Huebner exempl. scripturae epigraph. n. 322.

ad n. 67. Vv. 1. 4. 5 delineavit Huebner n. 321. — 4 ectypum examinanti rursus magis videtur verum esse DEDICAT; et ita Huebner.

ad n. 72. Falsum exemplum praeter auctores citatos referunt etiam Gervasio *iscr. del mus. Borb.* mem. Herc. 8, 128; Minervini inscr. mus. Borb. p. 60 n. 80.

ad n. 83. Vv. 1—4 delineavit Huebner apicibus omnibus omissis.

ad n. 86. Specimen scripturae dedit Huebner n. 319.

ad n. 98. Specimen scripturae (v. 3) dedit Huebner n. 320.

ad n. 113. 120. 121. Scripturae specimina dedit Huebner n. 525—527.

ad n. 119. Diem pridie nonas Apriles, quo haec basis dedicata est, natalem esse ipsius Caracallae observavit Hirschfeld *Wiener Studien f. class. Phil.* 1884 p. 120 not.

ad n. 126. Eodem loco quo nunc est, nempe ‘insertam in exteriori pariete orientem versus in villa d(ominorum) de Sacchettis prope Ostia’ vidit iam Donius cod. Marucell. A, 188 f. 401.

ad n. 139. Vv. 1. 2. 7 delineavit Huebner ex. scr. epigr. n. 756, qui interpunctiones non foliorum, ut ego, sed crucium (+) forma exhibet.

ad n. 160. Partem delineavit Huebner n. 533.

ad n. 163. Delineavit Huebner n. 916.

ad n. 166. Vv. 1—4 delineavit Huebner n. 535.

ad n. 168. 169. Hirschfeldius (*Wiener Studien* 1884 p. 120) observavit diem III idus Apriles, quo utraque basis a. 195 dedicata est, natalem esse eius qui tunc imperitabat Severi.

ad n. 169. Tubi plumbei huius viri nomine inscripti nuper prodierunt in urbe Roma (*notizie degli scavi* 1884 p. 155). — Partem inscriptionis lateris delineavit Huebner n. 531.

ad n. 171. Vv. 1. 2 delineavit Huebner n. 323.

ad n. 172. Huius basis, cum nuper ex muro theatri Ostiensis, in quem antiquitus coniecta erat, extraheretur, comparuit latus cum hac inscriptione, sic edita a Lancinio *not.* 1886 p. 83, cuius lectionem confirmavit Gattius:

DED · III · NON · FEB
L · EGGIO · MARVLLO · CN · PAPIRIO 3 Febr. 184
AELIANO · $\overline{\text{COS}}$ ·
LOCVS · ATSIGN · PER · C · NASENN
MARCELLVM · CVR · PP · OPER · PVB

Cum de aetate huius Q. Petronii Melioris nihil certi constaret, conieci fuisse eum patrem Q. Petronii Melioris sodalis Augustalis anno 230; sed potest fuisse etiam eius avus. — De C. Nasennio Marcello vide ad n. 4148.

ad n. 175. V. 5 non fuit *consul[is]*, sed potius *[iuris]consul[ti]*.

ad n. 185. Vv. 2—4 delineavit Huebner n. 537.

ad n. 186. V. 2 pro IVLIVS·C scribe C·IVLIVS.

ad n. 245. Partem delineavit Huebner n. 959.

ad n. 46. Schedae Cassiani del Pozzo, quas ad hunc titulum et ad n. 176 adhibuimus (cf. item infra ad n. 472), quas olim possedit A. W. Franks, post mortem eius pervenerunt in museum Britannicum (*library of the department of Greek and Roman antiquities*, plut. 25 *e*): cf. Th. Ashby *Classical Review* 1904 p. 70; hic titulus legitur ibi f. 60 (Th. Ashby l. c. p. 71) [D.].

ad n. 47 cf. *IG* XIV 914 sqq. Accedit cippus marmoreus (0,81 × 0,35 × 0,29) rep. *decumano, nel quinto vano a sin. verso il teatro, cominciando dall' angolo della via del Sabazeo*, quem edidit Vaglieri *Not. d. sc.* 1909 p. 86: Ἀγαθῇ τύχῃ. | Θεῷ μεγάλῳ | Σαράπει Π. | Ἀκύλλιος Θε|5όδοτος ὑπὲρ | Ἀχιλλίου (sic traditur; emendandum puto Ἀκυλλίου) Χρυ|σάνθους | τοῦ υἱοῦ | folium.

ad n. 51. Iam Romae in museo thermarum Diocletianarum (cf. Paribeni *Le terme di Diocleziano e il Museo Nazionale Romano* [4] [Roma 1922] p. 250 n. 724 [324]). De anaglyphis egerunt Helbig *Führer* ed. 2 p. 206 n. 1086; Ducati *Mél. de l'École franç. de Rome* 26, 1906 p. 483 sq.; cf. etiam Lucas *Roem. Mitt.* 14, 1899 p. 220 not. 1, qui anaglypho anticae non Martem et Venerem, sed Aeneam et Venerem repraesentari putat. — Inscriptionem lateris sinistri (VOTVM SILVANO) posteriorem esse quam reliquas inscriptiones, has ipsas arae eiusque anaglyphis aequales putat Ducati, dubito num recte [D.]. — Cf. etiam L. R. Taylor *The cults of Ostia* (1912) p. 38. E. Strong *Scultura romana* II (1926) p. 225 (attulit Matz).

ad n. 53. Iam Romae in museo thermarum Diocletianarum (a. 1905 in repositis) [D.].

ad n. 70. Fortasse idem infra n. 4315, l. 2 et n. 4569 dec. III 7.

ad n. 72 cf. infra n. 4442 sqq. et quae exposui *Sitz.-Ber. Berl. Ak. phil.-hist. Kl.* 1928 p. 61 sqq.

ad n. 82. Vidi Ostiae in repositis musei mense Aprili a. 1927.

ad n. 94 cf. infra n. 5325.

ad n. 98. Gavin Hamilton, in epistula ad Townleium iam servata in museo Britannico (Stowe ms. n. 1019 [antea 902], cf. *Catalogue of the Stowe manuscripts in the British Museum* vol. I 1895 p. 661), edita ab A. H. Smith *Journal of Hell. studies* 1901 p. 315 (excerpta minus accurata dederat Dallaway *Les beaux arts en Angleterre*, 1807, II p. 128), inter inscriptiones a se Ostiae effossas memorat unam elegantissimam temporum Traiani, eam a se datam esse Carolo Albacino. Fortasse significatur n. 98. Sane haec non est aetatis Traiani, sed Traiani nomen extat v. 1 [D.].

ad n. 99. Legitur etiam, ut iam dixi in indice auctorum (supra p. XIII), in codice Hamiltoniano iam Berolinensi, legitur etiam in codice Iucundi Ashburnhamiano nunc Laurentiano f. 9 n. 81; in illo additur, quod non notaveram, marmor Romam delatum esse 'tempore Pii pontificis maximi' (a. 1458–1464). Cf. Ziebarth *Eph. ep.* IX p. 215. 290. 294 [D.].

ad n. 114. V. 7 scr. [*i*]*mp*. [*VI*]*II* [D.]. — Ex quo volumen XIV editum est, accesserunt fragmenta complura. Itaque, si quis textum antiquum restituere suscipiet, debebit omnia frustula, etiam ea, quae nunc ad tabulam restituendam adhibita sunt, denuo examinare et in suum ordinem redigere; id quod ego facere non potui. Qua de causa satis habeo hic singula fragmenta, sicut edita sunt, enumerare.

1 [= Eph. IX 449]. 'Rep. fossionibus in theatro institutis a. 1890.

a — *ca*ES·I
*seuerus pius perti*NAX *aug.*

b P·*t* — *c* AB — *d* TER·I//// — *e* \V

Lanciani *Not. d. sc.* 1890 p. 37.

Lanciani putat superesse ex alio exemplo inscriptionis n. 114, collocato supra introitum theatri ('*sopra l' ingresso doveva essere incisa copia della grande iscrizione scoperta nel 1881 nella scena del teatro*'), sed certe aliter conceptam inscriptionem fuisse fragmentum *d* indicat. — *c*: [*Ar*]*ab*(*icus*) vel [*Adi*]*ab*(*enicus*) supplet Lanciani. — *d* integrum a sinistra et infra exhibet Lanciani, idem subtus spatium vacuum indicat; videtur igitur hoc fragmentum superfuisse ex ultimo versu inscriptionis' Dessau l. c.

2. *Frammenti di grande iscrizione per lettere incastrate di bronzo*, rep. *nell' iposcenio del teatro*:

Vaglieri *Not. d. sc.* 1910 p. 289 n. 1, qui adnotat *questi frammenti dovrebbero appartenere alle grandi iscrizioni dedicatorie del teatro* (*i frammenti che si conservano nel Castello dimostrano che la iscrizione doveva essere in doppio esemplare*); *se così è, il framm. a dovrebbe farci modificare i supplementi proposti dal Lanciani e dal Dessau.*

3. Nescio an eodem pertineat littera V aerea ibidem reperta (*Not. d. sc.* 1910 p. 290).

4. Fragmentum litterae E aereae ibidem repertum, quod eidem inscriptioni assignandum esse suspicatur Vaglieri *Not. d. sc.* 1908 p. 344.

5. Lud. Paschetto *Ostia colonia Romana* (*Diss. della pontif. acc. rom. di arch. ser. II t. X parte II a* [1912]) p. 279 scribit *oggi il Vaglieri ha potuto riempire parecchie lacune, e l' iscrizione, infissa sui muri più alti della cavea, si legge così*: Imp(erator) Caes(ar), d[ivi M]ar[ci Antoni]ni P[ii filius, divi Com]mo[di frater, divi Antonini Pii nepos, divi] Adr[i]an[i pronep(os), divi Traiani Parthi]ci abn[ep]os, divi Nervae ad[n]e[p]os, L. Sep[tim]iu[s] Seve[r]us [Pi]us Pertina[x] Aug(ustus), tri[buni]c(ia) potes[t](ate) [III i]mp. II cos. II et [Marc]us Aurelius Antoninus Caesar dedicaverunt.

ad n. 118. Partem (v. 1 IMP·CAES, v. 2 ⌋ O —— PERTIN⌊ cet.) postea possedit Raoul Rochette, post cuius mortem publice veniit a. 1855, eam partem edidit Longpérier *Bull. archéolog. de l'Athénaeum français* 1855 p. 52. — 4 CANTNO . . . etiam Longp. [D.].

ad n. 128. A. 1893 auctione partis antiquitatum Borghesianarum facta nescio quo ablata est: *Catalogue des collections du Pavillon de l'Horloge* (Romae 1893. 4°) p. 122 n. 795 [D.]. — De hoc titulo egi infra ad n. 4569.

ad n. 129 v. infra n. 4402.

ad n. 134 cf. infra ad n. 4455.

ad n. 135–137. Certe n. 137, fortasse etiam n. 135. 136 memorat, qui effodit, Gavin Hamilton in epistula, de qua vide ad n. 98 (A. H. Smith *Journal of Hell. stud.* 1901 p. 315) [D.].

ad n. 139. Titulum gemellum dedi infra n. 4717, ubi vide.

ad n. 147. 148. Vidi Ostiae in repositis musei.

ad n. 155. 156. Cf. supra ad n. 72.

ad n. 160, 9 sqq. cf. supra p. 611 b, infra ad n. 4569.

ad n. 166. 167 cf. infra n. 4453.

ad n. 168. Eodem loco (*cortile del Penitenziario femminile, Viale Manzoni*) vidit Vaglieri a. 1892 [D.].

ad n. 171 v. infra n. 4457.

ad n. 172 v. infra n. 5345.

ad n. 176. In codice Cassiani del Pozzo (vel potius magna ex parte conflato ex schedis Cassiani del Pozzo), iam musei Britannici (cf. ad n. 46), legitur f. 60: Th. Ashby *Classical Review* 1904 p. 71 [D.].

ad n. 181. Vidi Ostiae in repositis musei.

ad n. 188. Initium sic legit Villefosse *Revue épigraphique* V (fasc. 121, 1907/8) p. 221:

ITEM·LEG·III·*Ital. scribae*
AED·CVR· cet. [D.]

ad n. 192 cf. infra n. 4704.

ad n. 231. A prioribus etiam (Gatti) *Inscr. Chr. urbis R.* I suppl. n. 1749 [D.].

ad n. 244. 245 v. infra n. 4534. 4536.

ad n. 250. Ad hanc inscriptionem pertinent quae ex schedis Bouchardianis refert L. Marcheix *Un Parisien à Rome et à Naples en 1632* (Paris [1897]) p. 168: *l'église* (i. e. ecclesia Ostiensis) . . . *portait encastrée dans sa muraille une belle inscription . . . Bouchard la croyait déjà recueillie par Gruter et n'en reproduit, pour cette raison, que le commencement*: M. ACILIO GLABRIONE. M. VALERIO COSS. ORDO CORPORATORVM LENVNCVLARIORVM TABVLARIORVM AVXILIARES OSTIENSES . . . '*et au dessous les noms de ces gens-là distinguez en cinq ordres ou classes*'. [D.].